

23 May 2013 Thursday 16:00-18:00

Chairmen: Kavalalı G., Yakıt İ.

TUZUN TÜRK TOPLUMUNDAKİ SERÜVENİ

Nurdan Kırımlioğlu¹

¹Assist. Prof., Osmangazi University School of Medicine, Dept. of Medical History and Ethics, nurdankirimli@hotmail.com

Tuz uygarlık tarihi bakımından önemli bir mineraldir. Evrende sadece gıdaların lezzetini arttırmak, onları uzun süreli saklamak için değil, sosyal, siyasi kimliği ile pek çok alanda, örneğin; temizlik, deri tabaklama, madencilik ve benzeri pek çok alanda kullanılmaktadır.

Her insanın vücudunda yaklaşık 250 gram tuz bulunmaktadır. Yaşam için de tuza gereksinim vardır. İlk defa nasıl kullanıldığı hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Yaygın olarak; hayvanların belli özelliğe sahip taşları yalıyor olmaları, bir tuz kaynağı içinde ölmüş hayvanların bozulmadan kaldığının fark edilmesi ile tuzun insan yaşamına girdiği anlatılmaktadır.

Yaşamı için çok önemsendiği tuzu bulmak İnsanoğlunun ciddi uğraşlarından olmuş, bazı ülkelerde askerlere maaşları tuz olarak ödenmiş, ana karalar içinde bazı yollar tuzu taşımak için yapılmıştır. İngilizce de yer alan "maaş" karşılığı kullanılan "salary" kelimesi, Latince "salarium"dan gelmekte olup bu kelime başlangıçta Romalı askerlere verilen tuz tahsisatı ile ilişkilendirilmiştir. Sözlüklere bakıldığında tuz kelimesi "Milh" için Arapçadaki "Melahat" kelimesinde olduğu gibi asıl anlamı tuzluluğun yanı sıra güzellik, şirinlik karşılığı da yer almaktadır. Kullanım özelliklerine bakıldığında tuzun tat ve lezzet sözcükleri ile anlamdaş olduklarını söylemek mümkündür.

Tuz, Ortaçağda onur getiren bir madde, Rönesans'ta zenginlerin lüksü, farklı kültürde tanrı, böcek ısırmaları, diken batmalarında ilaç olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmada tuzun, Türk toplumundaki tarihi serüveni anlatılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, Orta Asya toplumu için tuzun mukaddes yiyeceklerden biri olduğu söylenebilmektedir. Eski Türk toplumuna genel anlamda bakıldığında tuz ile ilgili farklı inanışlar olduğu açıktır. Manas destanında tuz zenginlik ifade eder, Kutadgu Bilig de cömertlik ve misafirperverlik için tuz ile ilgili birçok ifadeye yer verildiği görülmektedir. Kadı Burhaneddin divanında, Yunus Emre şiirlerinde tuza ilişkin ifadelerle sıkça rastlanmaktadır.

Pek çok anlamlar yüklenmiş olan tuz vazgeçilmez ihtiyaç maddelerimizden olmasının yanı sıra kültürel hayatımızın da en önemli unsurlarından biridir.

Anahtar Kelimeler: Tuz, Türk toplumu

THE ADVENTURE OF SALT IN TURKISH SOCIETY

Salt is one of the minerals that have played a crucial role throughout history. It has been used not only for the purposes of flavoring foods and preserving them for a long time but also in many other areas such as cleaning, leather tanning, mining etc.

Normally, a total of 250 grams of salt is found in human body. Human beings need salt to survive. There are many speculations about the first use of salt in history. It is generally acknowledged that salt was discovered and became a part of daily when some ancient people accidentally realized that some animals were licking certain stones and dead animals did not decay when they died in a salt resource.

Throughout history, human beings have really tried hard to find and refine salt, which has been vital for them. Even the salaries of warriors were paid with salt and many roads were built on main lands to ship "salt" from one place to another. The term "salary" is believed to derive from the word "salarium", which means "salt" in Latin and is associated with "payment with salt" to Roman warriors. When the means of use are considered, it is found out that salt is synonymous with the words "taste" and "flavor".

"Salt" was considered an honorary entity in the Middle Age; a luxury item in Renaissance; even a god or a medicine used to treat insect bites and similar small injuries in some other cultures.

The current study presents the historical adventure of salt in Turkish society. At this point, it can be said that salt was one of the sacred foods for Turks living in Middle Asia in the past. They had different beliefs and traditions with regards to "salt". In Manas Saga, "salt" represents "wealth". Similarly, many things were said about "salt" in Kutadgu Bilig with respect to generosity and hospitality. Finally, Yunus Emre wrote about "salt" in

Attributed many features and meanings, "salt" has always been an indispensable need for human beings and their cultural life.

Keywords: Salt, Türkish society